

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Zenitha Eriksson

Förnyelsen av faderskapslagen och dess innebörd

Företagsekonomi

2016

VASAYRKESHÖGSKOLA
Utbildningsprogrammet för företagsekonomi

ABSTRAKT

Författare	Zenitha Eriksson
Lärdomsprovets titel	Förnyelsen av faderskapslagen och dess innebörd
År	2016
Språk	Svenska
Sidantal	48 + 2 bilagor
Handledare	Marika Teirfolk-Naarmala

Syftet med mitt lärdomsprov är att få fram en tydlig bild, av vilka förändringar som skett i och med revideringen av faderskapslagen. Jag kommer även att undersöka, vilken påverkan dessa förändringar har i praktiken på ett samhällsligt plan.

Undersökningen är en kvalitativstudie, som baserar sig på sekundär data. Gamla och nya faderskapslagen står som grund för hela arbetet, men jag använder mig även av material från bl.a. justitieministeriet och magistraten. Jag börjar med att gå igenom den gamla faderskapslagen, för att sedan kunna jämföra den nya och se vilka skillnader som uppkommit.

Då man gått igenom båda lagstiftningarna, förstår man att det var aktuellt med en modernisering av faderskapslagen. Revideringen ledde till en lagstiftning som är betydligt bättre anpassad till vårt moderna samhället. Genom att bl.a. förbättra situationen för föräldrar i samboförhållanden och göra familjer mera jämställda känns den nya lagstiftningen mera passande för den nuvarande tidsepoken.

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Utbildningsprogrammet för företagsekonomi

ABSTRACT

Author	Zenitha Eriksson
Title	The Renewal of the Paternity Act and its Meaning
Year	2016
Language	Swedish
Pages	48 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Marika Teirfolk-Naarmala

The aim of my thesis study is to get a clear picture of the changes that came with the renewal of the Paternity Act. I will also study how the society is affected by the changes.

The study is qualitative and it is based on secondary data. The old and the new Paternity Acts are the foundations of the entire study, but I also use data from for instance Justice Administration and the Magistrate. I start my thesis going through the old Paternity Act and then I compare it with the new one to see which differences have occurred.

When I have gone through both laws I can see that it was topical to update and modernize the Paternity Act. The revision led to a law that is much better customized to our modern Society. By for instance improving the situation for parents in cohabitation and make families more equal the new law feels more suitable for this time epoch.

Keyword	Paternity, Paternity Act, presumption of paternity, family
---------	--

Innehåll

ABSTRAKT

ABSTRACT

1 INLEDNING.....	7
1.1 Val av ämne.....	7
1.2 Syfte	8
1.3 Metod	8
1.4 Avgränsning	8
2 VAD INNEBÄR FADERSKAP?	10
2.1 Underhåll av barn.....	10
2.2 Vårdnad av barn	11
2.3 Umgängesrätt	12
2.4 Arvsrätt.....	12
3 GAMLA FADERSKAPSLAGEN	14
3.1 Faderskapspresumtionen	14
3.2 Erkännande av faderskap	15
3.2.1 Erkännande av faderskap till ett barn fött inom äktenskap.....	16
3.2.2 Godkännande av erkännande	16
3.3 Fastställande av faderskap vid assisterad befruktning	17
3.4 Fastställande av faderskap genom rättegång.....	17
3.5.1 Rättsgenetisk undersökning	19
3.5.2 Om barnet är över 15 år	20
3.6 Uppsägande av faderskap.....	20
3.6.1 Upphävande av faderskap genom rättegång	21
4 BAKGRUND TILL LAGFÖRÄNDRINGEN.....	23
4.2 Orsaker att förnya lagstiftningen.....	24

4.2.1 HD:2012:11	25
4.4 Propositionen	28
4.4.1 erkännande av faderskap	29
5 DEN FÖRNYADE LAGSTIFTNINGEN.....	30
5.1 Fastställande av faderskap genom äktenskap.....	30
5.2 Erkännande av faderskap innan barnets födsel	31
5.3 Moderns rätt att motsätta sig faderskaps undersökning	32
5.4 Uppsägande av faderskap.....	33
5.5 Rätten att väcka talan	34
5.5.1 Arvsrätt.....	34
5.6 Faderskapsutredningar	34
5.7 Ändringar i lagar med anknytning till faderskapslagen	35
5.7.1 rättsgenetisk faderskapsundersökning.....	35
5.7.2 Ändringar i namnlagen.....	36
5.7.3 Ändringar angående vårdnad om barn	36
6 FÖRNYELSENS BETYDELSE I PRAKTIKEN.....	38
6.1 Förnyelsens påverkan på familjen.....	38
6.1.1 Betydelsen av att erkänna faderskap innan barnets födsel i praktiken.	39
6.2 Förnyelsens påverkan på myndigheterna	40
7 SLUTDISKUSSION	43
KÄLLFÖRTECKNING	45
BILAGOR	

FÖRTECKNING ÖVER FIGURER OCH TABELLER

Tabell 1. Statistik över barn född utom och inom äktenskap s. 23

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR

BILAGA 1. Handling över erkännande av faderskap före barnets födelse

BILAGA 2. Avtal om gemensam vårdnad före barnets födelse

1 INLEDNING

Jag funderade länge på vilket ämne jag skulle skriva mitt lärdomsprov om. Under de första studieåren var jag säker på, att jag vill knyta mitt lärdomsprov till något angående idrott, men då det blev aktuellt att välja rubrik, kändes det inte längre intressant. Istället kom jag fram till att jag ville ha en rubrik med anknytning till familjerätten, eftersom det är något som rör de flesta av oss, vilket även innebär att jag troligtvis själv kommer att ha nytta av denna studie någon gång i framtiden. Trots att jag kom fram till vilket område jag ville skriva om kunde jag inte komma på någon rubrik, därför föreslog min handledare Marika Teirfolk-Naarmala att jag kunde skriva om den nya faderskapslagen. Eftersom den förnyade faderskapslagen precis kommit i kraft, då jag skulle påbörja mitt arbete och därmed var ett aktuellt ämne, fann jag det intressant och kände att undersökningsprocessen kunde komma att bli mycket lärorik.

I mitt lärdomsprov kommer jag undersöka vilka förändringar revideringen av faderskapslagen burit med sig, och vad dessa förändringar har för innebörd för samhället och framför allt för fadern och barnet. För att få reda på allt detta kommer jag börja med att studera den gamla faderskapslagen för kunna göra en jämförelse med den nya senare i arbetet.

Jag kommer att utgå min undersökning från den upphävda faderskapslagen 700/1975 och den nya faderskapslagen 11/2015, utöver det kommer jag även studera justitieministeriets material med anknytning till revideringen av faderskapslagen samt annan litteratur som rör familjerätten.

Undersökningen inleds med en beskrivning om, vad begreppet faderskap egentligen innebär, därpå följande kapitel går jag igenom hur den gamla faderskapslagen såg ut för att sedan följa upp med förnyelse processeen i kapitel fyra. Vilka förnyelser som skett i och med faderskapslagens revidering kommer upp i kapitel fem och därefter berättar jag vad förändringarna innebär i praktiken både för familjerna och myndigheterna.

1.1 Val av ämne

Jag ville skriva mitt lärdomsprov om ett ämne, som berör de flesta av oss på något plan, därför ville jag ha ett ämne inom familjerätten. Genom förslag av min handledare föll ämnesvalet på faderskapslagen. Ämnet är aktuellt i och med att en ny faderskapslag trädde i kraft vid årsskiftet 2015/2016. Faderskap är dessutom något, som alla på ett eller annat vis berörs av. Alla har/har haft en fader och många kommer någon gång bli en fader, därför känns detta som ett mycket relevant och intressant ämne.

Om ett barn föds inom äktenskap fastställs automatiskt den äkta maken som fader till barnet, men vad händer om den äkta maken inte är biologisk far till barnet? Och hur fastställer man faderskap på ett barn som är fött utom äktenskap? Utöver hur faderskapslagen i allmänhet fungerar kommer jag fokusera på hurudan förändring som skett och vad dessa förändringar innebär i praktiken.

1.2 Syfte

Syftet med mitt lärdomsprov är att framföra en klar och tydlig bild av vad som skett i och med revideringen av faderskapslagen och hur faderskapslagen ser ut idag. Jag kommer även gå igenom, vad dessa ändringar innebär i praktiken och varför de har blivit gjorda. Jag kommer sträva efter att få texten så lätt läst som möjligt och hoppas att man genom att läsa detta skall få en fullständig bild av vad hela revideringen av faderskapslagen har för betydelse i dagens samhälle.

1.3 Metod

Jag kommer göra en dokumentstudie, vilket är en kvalitativ forskningsmetod. Dokumentstudie innebär att jag kommer jobba med redan befintlig litteratur. Forskningen kommer i huvudsak att grunda sig på nya och gamla faderskapslagen.

1.4 Avgränsning

Jag kommer avgränsa mitt arbete till att enbart ta upp faderskapsfrågor som berörs i faderskapslagen. Andra lagar jag kommer kolla på yttlig är sådana som blivit

berörda av faderskapsrevideringen. Detta innebär att jag inte kommer behandla ämnen som rör adoption och faderskapsfrågor kring detta.

2 VAD INNEBÄR FADERSKAP?

För att detta lärdomsprov ska bli så tydligt som möjligt, tänkte jag börja med att gå igenom vad föräldraskap och framförallt faderskap innebär och vad det har för inverkan på både barnet och fadern. Eftersom hela mitt lärdomsprov kommer handla om faderskap och frågor förknippade till faderskap, känns det viktigt att redan från början gå igenom begreppet faderskap för att klargöra för dess innebörd. Detta kommer jag endast ta upp på ytligt med syfte om att exkludera frågetecken som annars kan framkomma då man går igenom frågor förknippade med faderskap och faderskapslagen.

Moderskap är något det i dagsläget inte finns någon speciell lagstiftning om medan *faderskapet* är något måste fastställas genom äktenskap/erkännande. Avsikten med fastställande av faderskap är främst att det skall uppkomma ett släktförhållande mellan fadern och barnet. Då ett *släktförhållande* har blivit fastställt mellan fadern och barnet, följer även en del rättigheter och skyldigheter. Bl.a. blir fadern underhållsskyldig, men fadern och hans släkt får även arvsrätt till barnet och tvärtom. I detta kapitel kommer jag ur en juridisk synvinkel att gå igenom, vilka alla dessa rättigheter och skyldigheter är och vad det innebär att få faderskapet fastställt. (Magistraten; Mikkola 2012, 35)

2.1 Underhåll av barn

Då en man erkänner faderskap kommer det en del skyldigheter på köpet, bl.a. blir han underhållsskyldig tillsammans med modern. Om föräldrarna bor tillsammans är det något, som ofta fungerar automatiskt, men om ett barns föräldrar inte bor tillsammans eller flyttar isär måste barnets underhåll säkras. Detta sker föräldrarna emellan genom ett *avtal om underhållsbidrag*. Barnet har rätt till underhåll som täcker alla kostnader kring vård och utbildning samt materiella ting som anses vara nödvändigt för barnet. Hur mycket underhåll som betalas beror på föräldrarnas ekonomiska situation, och hur stort behovet av underhållet är. Har föräldrarna själva inte möjlighet att betala hela underhålls beloppet står FPA för det resterande beloppet. Efter att barnet blivit 18 år gammalt har hen inte längre rätt till underhåll. Om det är skäligt kan det dock anses att föräldrarna ännu efter att barnet fyllt 18 år

skall betala barnets utbildning. (Lag om underhåll för barn 704/1975 § 1-3; Kaisto & Oulasmaa 1994, 3)

För föräldrarnas del kollar man upp bl.a. utgående från ålder och arbetsförhållande huruvida de har möjlighet att betala underhåll och hur stor summa de har möjlighet att bidra med. Man behöver inte dela underhållet jämt mellan föräldrarna utan den som har bättre förutsättningar att betala mer, betalar även en större del av underhållet. Om barnet själv jobbar och förtjänar pengar så påverkar det också föräldrarnas underhållsskyldighet. Barnet har dock alltid rättighet till underhåll efter behov upp till 18 års ålder och det går det inte att se förbi. Inte ens att barnet är en del av en ny familj och inte har någon kontakt med den andra föräldern längre är orsak nog för föräldern att inte betala underhåll. Ända sättet att ta bort underhållsskyldigheten av en biologisk förälder är om någon annan adopterar barnet. I sådana fall blir adoptivföräldrarna underhållsskyldiga. (Gottberg 2008, 194-196)

2.2 Vårdnad av barn

Vårdnad av barn var något som länge låg på mammans lott. Om det föddes ett barn i utom äktenskapligt förhållande kunde man inte ens skriva ett avtal om en gemensam vårdnad av barnet. Enda sättet för fadern att få vårdnad om barnet var genom beslut av domstolen, det och sin sida skulle göra att modern förlorade sin del av vårdnaden och om föräldrarna senare gick skilda vägar, skulle barnet lämna med fadern och det fanns inget modern kunde göra för att få tillbaka vårdnaden. Därför var det ett stort steg för samboförhållanden, då lagen angående vårdnad av barn och umgängesrätt 361/1983 kom i kraft, i och med den har inte föräldrarnas typ av förhållande längre någon skillnad. Om ett barn har två föräldrar har det rätt att få vård av båda föräldrarna. (Gottberg 2008, 161-163)

Ett barn har rätt till en trygg uppväxt med sympati och kärlek. Ett barn skall vårdas med positiva och nära kontakter mellan barnet och föräldrarna, allt för att det skall växa upp till en självständig och ansvarsfull person. Man får under inga omständigheter behandla barnet på ett sätt, som kan komma att skada barnet. Det är vårdnadshavarens uppgift att ta ansvar och ha bestämmande rätt angående ett underårigt barns ärenden. (Gottberg 2008, 166-168)

Om föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet skall de, oberoende om de bor tillsammans eller ej, ta beslut angående alla större frågor tillsammans. Om de inte bor tillsammans tar var och en av föräldrarna hand om de vardagliga frågorna och -vardagsbestyren de gånger barnet befinner sig hos dem. (Gottberg 2008, 167)

2.3 Umgängesrätt

Om barnets föräldrar inte bor tillsammans finns *umgängesrätten* där för att barnet skall ha rätt till att träffa den föräldrar som hen inte bor hos. Föräldrarna skall gemensamt komma överens om umgängesrätten så, att det främjar barnet på allra bästa vis och ger barnet bästa möjliga uppväxt. (Lag angående vårdnad om barn och umgängesrätt 361/1983)

Det finns inte någon speciell lagstiftning om hur umgängesrätten skall se ut, utan det beslutas från fall till fall. Det är relativt vanligt att barnet träffar mamman och pappan lika mycket så det t.ex. bor varannan vecka hos mamman och varannan vecka hos pappan. Umgängesrätten måste alltid ske på barnets villkor och i dessa situationer skall föräldrarna lägga sina egna intressen till sidan och göra det som är bäst för barnet. Umgängesrätten är trots allt barnets rätt och inte föräldrarnas. Därför får en förälder inte hindra barnet från, att träffa den andra föräldern, men man kan inte heller tvinga barnet att träffa en förälder mot barnets vilja. (Gottberg 2008, 170-172; Pajulammi 2014, 390)

2.4 Arvsrätt

I samband med att ett faderskap fastställs, antingen genom *erkännande* eller äktenskap får barnet och fadern en *släktrrelation*. Detta innebär även att barnet får arvsrätt till fadern och hans släkt samt tvärtom. Barnet blir *bröstarvinge* till fadern. Av tre existerande arvsklasser (eller parenteler som det kallas), hör bröstarvingar till den första klassen. För att kunna ärva någon måste arvtagaren själv vara vid liv då arvlåtaren avlider. Detta gäller dock inte barn som avlats innan *arvlåtarens* död. De kan trots att de ännu inte varit födda vid arvlåtarens död motta arvet. (Magistraten; ärvdabalken 40/1965; Kangas 2008)

Eftersom bröstarvingar hör till *första parentelen*, åligger barn i första hand arv efter sina föräldrar. Arvet skall då delas jämt mellan syskonen, om ett av syskonen har

avlidit och det i sin plats, har bröstarvingar skall det avlidna syskonets arv delas mellan dess bröstarvingar. Om arvlåtaren inte har bröstarvingar, ärver den avlidnas föräldrar istället. På så vis får även fadern arvsrätt till barnet. Är föräldrarna till arvlåtaren även döda, går arvet ut i deras släkt enligt ärvdabalken 40/1965 (Ärvdabalken 40/1965)

Fadern och barnets arvsrätt skiljer sig åt på så sätt, att en bröstarvinge i princip alltid har arvsrätt till fadern och man kan nästan under inga omständigheter göra sin bröstarvinge arvlös, medan man som föräldrar enbart ärver barnet om barnet själv inte har bröstarvingar. Den del av arvet som man får som bröstarvinge kallas laglott. Laglotten omfattar hälften av förälderns egendom. (Ärvdabalken 40/1965)

3 GAMLA FADERSKAPSLAGEN

1.10.1976 trädde *faderskapslagen* 700/1975 i kraft, den kom att hålla fram till 31.12.2015, d.v.s. nästan 40 år. Den här lagen står på många vis som grund för den förnyade lagstiftningen, som trädde i kraft 1.1.2016. Därför kommer jag att börja med att gå igenom, hur den lag som företräder dagens faderskapslag såg ut för att senare berätta om, hur lagen förändrades och vilka de huvudsakliga förändringarna kom att bli.

Då faderskapslagen 700/1975 trädde i kraft, föddes närmare 90 % av alla barn inom äktenskap och på så vis var det också naturligt att faderskapspresumtionen skulle grunda sig på äktenskap. Man förbättrade då även ställningen för barn födda utom äktenskap, innan lagen trädde i kraft kunde faderskap endast fastställas om mannen var villig att erkänna faderskapet. Då lagen förnyades år 1976, kom en förändring på den fronten och sedan dess har man eftersträvat, att alltid fastställa faderskap såvida mannen bevisligen är far till barnet. Målet med lagstiftningen var att fastställa faderskap enbart genom biologiska släktband och då det på 90-talet blev aktuellt med DNA-tester blev det genast enklare att utesluta eller bekräfta en man som fader. (Gottberg 2008, 133-134; He 91/2014, 5)

Faderskapslagen grundar sig till stor del på *Unicefs barnkonvention* där artikel 7 säger att barnet har rätt att veta vem hans föräldrar är och bli omvårdad av dem. (Kangas 2015, 33; Barnkonvention)

3.1 Faderskapspresumtionen

Det enklaste sättet då det kommer till fastställande av faderskap, är om barnet föds inom äktenskap. Äkta maken blir då automatiskt skriven, som fadern till barnet och något skilt erkännande krävs inte. Trots att de äkta makarna inte träffats på år och dagar och har en skilsmässoprocess på gång är det inget som hindrar *faderskapspresumtionen* att fastställa äkta maken som fader till barnet. Om skilsmässoprocessen däremot är slut och skilsmässan är klar innan barnet fötts gäller inte faderskapspresumtionen om modern inte hunnit gifta om sig före barnets födsel. (Faderskapslagen 700/1975 § 2; Gottberg 2008, 133; Kangas 2015, 35-36; Mikkola 2012, 36)

Om äkta maken skulle avlida under graviditeten, skulle det inte vara ett hinder för att fastställa honom som far till barnet såtillvida han ännu levde vid den tidpunkt barnet tros ha blivit avlat, det krävs dock att de var gifta redan vid den tidpunkt då barnet blev avlat. Har modern dock hunnit gifta om sig innan barnet är fött, så är den nya maken far till barnet. Befrukningsskedet är då alltså oväsentligt, eftersom det är ögonblicket då barnet föddes som är det som räknas då ett faderskap fastställs genom faderskapspresumtionen. En förlovning eller ett samboförhållande har ingen betydelse, då det kommer till faderskapspresumtionen, utan det är enbart äktenskap som gäller. Ett barns medborgarskap beror på, vilket medborgarskap fadern har och om ett barns föräldrar är gifta blir båda även automatiskt vårdnadshavare till barnet. Barn födda under presumtionen har alltid arvsrätt, bl.a. därför är faderskapspresumtionen av betydande roll för barnet. (Faderskapslagen 700/1975 § 2; Gottberg 2008, 133; Kangas 2015, 35-36)

3.2 Erkännande av faderskap

Närmare hälften av alla förstfödda barn är födda utom äktenskap, de flesta av dem är födda i ett samboförhållande. Om ett barn föds utom äktenskap måste faderskapet fastställas genom erkännande. Erkännandet sker till antingen barnatillsyningsmannen, mantelskrivaren eller notarius publicus. Detta måste göras personligen av mannen och han bör vid tillfället av erkännandet få information om erkännandets betydelse och vilka rättigheter och skyldigheter som följer faderskapet. Även en underårig blivande fader måste erkänna faderskapet personligen, är den blivande fadern över 15 år behöver han inte ens ha någon lagligt företräde hörd. För att en man skall kunna erkänna faderskap bör myndigheten inneha betryggande fakta om att han kan vara far till barnet. (Faderskapslagen 700/1975 § 15; Kangas 2015, 47-49)

Erkännandet måste ske efter barnets födsel och före dess död. Anledningen till varför det inte går att fastställa ett faderskap på basis av erkännande före barnets födsel och efter dess död, är för att mannen ska ha möjlighet att få information om vilka grunder som kan bedöma faderskapet t.ex. vilken tidpunkt barnet kommit till och hurudana drag barnet har. Efter barnets död går det inte längre att fastställa faderskap eftersom det skulle uppgöra en risk att män erkänner faderskap enbart

med tanke på arvsrätten. Med detta vill man alltså skydda barnets rättigheter även efter dess död. Detta kan dock även leda till konsekvenser om modern och barnet t.ex. är i en dödsolycka och barnet omkommer efter modern. Om faderskapet inte hunnit erkännas vid den tidpunkt olyckan sker har fadern alltså ingen arvsrätt till barnet medan barnet får sin laglott av modern. Eftersom fadern inte har någon arvsrätt till barnet går alla barnets egendomar till moderns släktingar, medan fadern lämnar arvlös. (Faderskapslagen 700/1975 § 15; Helin 2011; Kangas 2015, 48)

3.2.1 Erkännande av faderskap till ett barn fött inom äktenskap

Enligt faderskapspresumtionen blir äkta maken automatiskt far till barnet då ett barn föds inom äktenskap. Eftersom faderskapet inte kräver någon utredning eller erkännande kan, faderskap ibland fastställas trots att de inte uppfyller den biologiska verkligheten. I sådana situationer är det möjligt för den man som anser sig vara far till barnet att erkänna faderskapet fastän den äkta maken inte har upphävt faderskapet. För att erkännandet av den man som anser sig vara biologisk far till barnet skall godkännas krävs det ett godkännande av både modern till barnet och den äkta maken. Om någon av parterna inte har tappat sin befallenhet att uttrycka rättsliga handlingar och därmed inte kan godkänna erkännandet kan, faderskap varken upphävas eller fastställas genom erkännande. (Kangas 2015, 53-54)

3.2.2 Godkännande av erkännande

Innan erkännandet godkänns och faderskapet fastställs har myndigheterna skyldighet att undersöka om erkännandet motsvarar den biologiska sanningen. Detta för att människor inte har rätt att bestämma hur deras rådande släktrelation ska se ut och även för att skydda barnet från att bli utnyttjad för att t.ex. få arvsrätt (Helin 2011)

Om ett faderskap godkänns så sent som då barnet hunnit fylla 15 år, krävs det ett godkännande av barnet själv för att faderskapet skall fastställas, är barnet däremot yngre än 15 år får barnets vårdnadshavare eller en laglig företrädare föra barnets talan. Modern måste inte godkänna erkännandet, men hon har rätt att bli hörd om hon vill. Vid tillfällen då barnets far är omyndigt skall hans förmyndare bli hörd

angående erkännandet. (Faderskapslagen 700/1975 § 16-17; rättegångs balk 12 § 1; Gottberg 2008, 139)

Barnatillsyningsmannen som sköter om ärendet skall så snabbt som möjligt sända handlingarna angående erkännandet och utredningen till magistraten så att de kan avgöra fallet. Så till vida det inte finns anledning att tro att han som erkänt faderskap inte är far till barnet skall faderskapet godkännas om allt annars är gjort på rätt sätt. (Faderskapslagen 700/1975 § 20)

3.3 Fastställande av faderskap vid assisterad befruktning

Om kvinnan blivit gravid genom assisterad befruktning, skall den man som godkänt behandlingen tillsammans med modern fastställas som fader till barnet. Om behandlingen enbart har rört kvinnan skall den man vars spermier använts fastställas som fader till barnet om inte annat är bestämt. Om barnet föds inom äktenskap gäller samma regler som vid en vanlig befruktning. Med assisterad befruktning räknar man enbart då könsceller eller embryon flyttas över från en person till en annan med hjälp av en som har rätt att utöva läkaryrket. (Faderskapslagen 700/1975 § 3a; Lag om assisterad befruktning 1237/2006 § 1)

3.4 Fastställande av faderskap genom rättegång

I en rättegång gällande erkännandet av ett faderskap för ett omyndigt barn har en barnatillsyningsman talan för barnet. Om barnet är över 15 år, kan hen ges talan tillsammans med sin vårdnadshavare. Att det omyndiga barnet ges talan tar dock inte bort talan från barnatillsyningsmannen. Man kan inte föra talan för ett barn i en rättegång om fastställande av faderskap om barnet är över 15 år och motsätter sig rättegången eller om modern till ett barn under 15 år motsätter sig rättegången. (Helin 2011)

En man kan föra talan i en rättegång enbart om magistraten inte har godkänt hans erkännande och i sådana fall skall talan föras inom ett år sedan magistratens beslut. Om en man för talan är det ett barn som är svarande, barnatillsyningsmannen kan även föra barnets talan. Om ett barn för talan är det en eller flera män som skall svara. Om det är flera män som svarande skall de alla delta i samma rättegång, om

någon av de svarande har dött fungerar deras rättsinnehavare som svarare. (Helin 2011)

Om det är frågan om ett barn fött till följd av en normal befruktning, skall domstolen fastställa att en man är far till barnet om det är utrett att mannen har haft samlag med barnets moder vid den tidpunkt då barnet blivit avlat och man kan bevisa att mannen har avlat barnet. Är det frågan om en assisterad befruktning och barnet bevisligen är fött till följd av den assisterade befruktningen skall domstolen fastställa den man som tillsammans med modern har gett samtycke till behandlingen som fader till barnet. Har modern ensam genomgått behandlingen skall den man vars spermier använts fastställas som fader såtillvida han har gett sitt samtycke till fastställande av faderskapet. (Helin 2011)

3.5 Utredande av faderskap

Om man inte kan fastställa faderskap genom faderskapspresumtionen, bör man *utreda faderskapet*. Även om barnet är fött inom äktenskap kan en faderskapsutredning göras om det finnas anledning att tro att den äkta maken inte är far till barnet. En faderskapsutredning innebär att man erhåller sådan information som kan hjälpa till att fastställa ett faderskap. Utredningen leds av barnatillsyningsmannen i moderns hemkommun om modern är vid liv och har en hemkommun annars sköter barnatillsyningsmannen i barnets hemkommun eller kommunen där barnet befinner sig i (ifall att hen inte har någon hemkommun) under utredningen. Innan utredningen av faderskapet börjar skall barnatillsyningsmannen ge modern möjlighet att delta i konsultation. Under konsultationen ska modern informeras om hur fastställandet av faderskapet kommer att påverka barnet både rättsligt och ekonomiskt. Modern skall även informeras om hur utredningen kommer gå till. Slutligen skall modern även bekräfta att hon verkligen vill att faderskapet utreds. Utredningen av faderskap börjar genast efter att barnatillsyningsmannen fått information om barnets födelse. (Faderskapslagen 700/1975 § 6-7)

Om modern enbart haft sexuellt umgänge med en person då barnet har blivit avlat, och det är helt klart vem som är far till barnet går man under konsultationen igenom vilka rättigheter barnet har jämt emot sin fader. Man tar även upp frågor angående vårdnaden av barnet samt intressebevakningsfrågor. (Kangas 2015, 41)

Såvida ingen har erkänt faderskapet får en faderskapsutredning varken påbörjas eller fortsättas mot moderns vilja. Det är ett barns rätt att känna till sina föräldrar, men det finns situationer där modern inte vill utreda faderskapet för att inte riskera barnets säkerhet, t.ex. om barnet kommit till genom våldtäkt. I sådana fall där modern vill motsätta sig utredningen, bör hon själv ha vårdnaden om barnet och skriftligen ha motsatt sig utredningen till barnatillsyningsmannen. Trots att en moder en gång motsätter sig faderskapsutredning kan hon senare ändra åsikt och be om en utredning. Även om modern motsätter sig utredning kan barnet själv be om en faderskapsutredning då det blivit äldre. Barnatillsyningsmannen kan även han avbryta utredningen om den inte leder någon vart, men då skall det också vara mycket klart att det inte går att reda ut faderskapet. Om det senare framkommer mer information kan socialstyrelsen kräva att man återupptar utredningen. En moder kan också ansöka om utredande av faderskap innan barnets födelse, men den utredningen kan inte slutföras före barnet är fött. (Faderskapslagen 700/1975 § 8, 13; Gottberg 2008, 135; Kangas 2015, 42-43)

Om faderskap utreds på moderns begäran har hon även skyldighet att delge barnatillsyningsmannen all den information som utredningen kräver. Till de viktigaste uppgifterna hör vilka män som modern haft sexuellt umgänge med inom den tidsram då barnet kan ha blivit avlat. Barnatillsyningsmannen skall själv genom medicinskt utlåtande ta reda på inom vilken tidsram barnet kan ha blivit till. (Faderskapslagen 700/1975 § 10-11)

3.5.1 Rättsgenetisk undersökning

Barnatillsyningsmannen kontaktar männen som är möjliga fäder till barnet och diskuterar igenom situationen med dem. För att utesluta eller bekräfta faderskap kan en rättsgenetisk undersökning göras. Dessa skall göras om den misstänkta fadern ber om en eller om barnatillsyningsmannen anser att det är skäligt. En rättsgenetisk undersökning kan enbart göras om den misstänkta fadern går med på

det. Barnatillsyningsmannen kan inte tvinga någon till det men om fallet går till domstol kan en man genom domstolsbeslut tvingas till en rättsgenetisk undersökning. Om man vill göra det efter hans död bör man få ett godkännande av hans maka/make eller hans arvingar. En rättsgenetisk undersökning görs genom ett DNA-bottnat blodprov, blodprovets säkerhet räknas vara 99,9%. Då faderskapet är klargjort skall fadern ges möjlighet att erkänna faderskapet. (Faderskapslagen 700/1975 § 11-12; Gottberg 2008, 135)

3.5.2 Om barnet är över 15 år

Om faderskap utreds efter att barnet fyllt 15 år blir utredningen lite annorlunda i och med att barnet själv får föra sin talan från den åldern. Därmed blir barnets moder inte lika omfattande hörd som om barnet ännu inte är 15 år. Vid konsultationen om faderskapsutredningen skall barnet få delta och någon utredning utförs inte om barnet motsätter sig den eller motsätter sig ett erkännande. Om ingen har erkänt faderskap upphör barnatillsyningsmannens skyldighet att utreda faderskapet samtidigt som barnet fyller 15 år. (Faderskapslagen 700/1975 § 43; Kommuninfo 6/2015)

3.6 Uppsägande av faderskap

Faderskapslagen är uppgjord för att stöda den biologiska verkligheten och därför finns det även möjlighet att korrigera misstag genom att *upphäva faderskap*. Det betyder att om det genom en utredning framkommer att en annan man än den äkta maken eller den man som erkänt faderskap kan ha befruktat modern eller om det genom andra ärftliga drag går att styrka att äkta maken eller den man som erkänt barnet inte är far till barnet går att säga upp faderskapet. Om makarna har bott frånskilt eller om barnet kommit till före äktenskap kan faderskapet uppsägas om det inte är troligt att mannens spermier har befruktat kvinnan. Om barnet med mannens samtycke kommit till genom assisterad befruktning kan han inte säga upp faderskapet. Faderskapet är uppsagd då en annan man har erkänt faderskapet och det blivit godkänt. (Helin 2011; Kangas 2015, 72)

Faderskapslagen 700/1975 trädde ikraft år 1976 men angående upphävande av faderskap blev det ingen större ändring i samband med att lagen trädde ikraft utan

det hade sett likadant ut redan i närmare 20 år innan. Den huvudsakliga meningen har hela tiden varit att intresset för att upphäva faderskapet ska komma från fadern, modern eller barnet, men om fadern eller modern vill säga upp faderskapet bör det ske inom två från det att barnet fötts, såvida det inte finns verkligt goda orsaker till varför det inte blivit gjort inom den utsatta tiden. Barnet däremot skall ha möjlighet att yrka på upphävning av faderskap en betydligt längre tid. Fadern kan inte heller säga upp faderskapet om han skriftligt har godkänt faderskapet efter att han fått information om att modern haft samlag med någon annan vars spermier kan ha befruktat modern. (Helin 2011; Kangas 2015, 71-72)

Det finns två olika *tillvägagångssätt* för att få ett faderskap uppsagt. Antingen genom erkännande, då en man erkänner att han är fader till barnet trots att faderskapspresumtionen har fastställt en annan man som fader. I dessa fall kan faderskapet upphävas genom erkännande om alla parter godkänner erkännandet. Om faderskapet upphävs genom erkännande får barnet alltså en ny fader medan släktbanden med den äkta maken bryts. Det finns ingen tidsbegränsning angående upphävande av faderskap genom erkännande. Andra möjligheten är att faderskapet upphävs genom domstol. Om det anses att faderskapet blivit felaktigt fastställt eller om erkännandet visar sig vara ett misstag kan faderskapet uppsägas genom domstol. Då domstolen upphäver faderskap får barnet ingen ny fader utan lämnar faderlös om man inte genom utredning får fastställt en annan man som fader. (Kangas 2015, 71)

3.6.1 Upphävande av faderskap genom rättegång

Då faderskap upphävs genom domstol börjar processen med att tingsrätten mottar en skriftlig *stämningsansökan*. Fadern, modern och barnet har rättigheter att väcka talan om att få faderskapet upphävt. Men för modern och fadern finns rätten enbart där om barnet är fött efter 1.10.1976 det vill säga efter att faderskapslagen 700/1975 trädde ikraft. I övrigt har de enbart två år på sig att väcka talan om att upphäva faderskapet räknat från den dag barnet blivit fött, alternativt två år från den dag faderskapet blivit fastställt om faderskapet fastställts genom erkännande. Barnets rätt att väcka talan angående upphävande av faderskap begränsas inte av när barnet blivit fött och har ingen egentlig tidsgräns. Ett barn har rätt att väcka talan om att

upphäva faderskap så länge åtminstone en förälder lever, då båda föräldrarna har avlidit går faderskapet inte längre att upphäva. Barnets fader och moder kan inte heller väcka talan om upphävande av faderskap efter att barnet har avlidit. Om den svarande eller kärande dock avlider under rättegångens gång kan rättegången ändå fortsätta och faderskapet upphävas. (Kangas 2015, 72-74)

4 BAKGRUND TILL LAGFÖRÄNDRINGEN

Då den gamla lagen trädde i kraft 1.10.1976 föddes ungefär 90 % av alla barn inom äktenskap, men tiderna har förändrats och nuförtiden är det inte mer än 60 % som föddes inom äktenskap. Trots att det finns många bra grunder i den gamla lagstiftningen, behövde den en uppdatering med tanke på att familjerna är strukturerade på annat sätt nuförtiden, och allt fler barn föds utom äktenskap. Det har också skett förbättringar i utredning av faderskap genom *DNA-test* vilket även det krävde en revidering av faderskapslagen. I detta kapitel kommer jag gå igenom vilka orsaker som ligger bakom *lagförändringen* och hur processen gick till när man påbörjade revideringen. (La VM16/2014 vp)

Då arbetet kring lagförändring börjat har man gått igenom vilka aspekter som fortsättningsvis fungerar och vilka punkter som kräver en uppdatering för att passa det moderna samhället. Därför har man även ganska långt kunnat hålla sig till den samma grunden som man hade i faderskapslagen 700/1975. Dock har det skett stora samhälleliga förändringar som påverkar faderskapslagen. Även det faktum att Finland sedan den gamla faderskapslagen trädde i kraft förbundet sig till *Europeiska människorättskonventionen* och *konventionen om barnets rättigheter* utgör en hel del skillnader som kräver förändringar i faderskapslagen. (Kangas 2015, 80-81; HE 91/2014: 4)

Antalet levande födda uppdelat efter moderns civilstånd			
År	Modern Gift	Modern Ogift	Totalt
1975	59 049	6 670	65 719
%	89,9 %	10,1 %	
1995	42 181	20 886	63 067
%	66,9 %	33,1 %	
2014	32 716	24 516	57 232
%	57,2 %	42,8 %	

Tabell 1. Statistik av antalet levande födda barn uppdelat efter moderns civilstånd (Statistikcentralen)

4.1 Målsättning med förändringen

Den grundläggande orsaken till att förnya faderskapslagen var p.g.a. barnets rättigheter att veta om sitt ursprung. Målsättningen är att lagförändringen skall förenkla erkännandet av faderskap. Redan då den gamla lagen trädde ikraft hade den målsättning att förbättra situationen för barn födda utanför äktenskap. Innan dess kunde faderskap för barn födda utanför äktenskap endast fastställas om fadern ville erkänna barnet. Den nya lagen som trädde i kraft 1.1.2016 har som målsättning att bättre anpassa sig efter hur samhället ser ut idag. (Helin, 2011)

Jyrki Katainen som ledde regeringen år 2011 (året då *revideringsprocessen* påbörjades) ville se en mera *jämställd* lagstiftning där både jämställdheten mellan det manliga och kvinnliga könet skulle förbättras, och även jämställdheten mellan barn födda inom och utom äktenskap. Därmed publicerade regeringen en jämställdhetsplan 2012. (HE 91/2014, 4)

4.2 Orsaker att förnya lagstiftningen

Nuförtiden är det mycket vanligt att man lever i samboförhållanden och giftermål är inte lika vanligt som då den gamla lagen grundades, inte heller är det lika vanligt att man är gift förrän man får barn. Siffrorna talar för sig själv då ca 90 % av alla barn föddes inom äktenskap vid den tidpunkt då faderskapslagen 700/1976 trädde i kraft, medan siffrorna nu har minskat till att under 60 % av alla barn är födda inom äktenskap. Därför var det läge att fundera över huruvida man skulle kunna gynna föräldrar som lever i samboförhållanden och barn som är födda utom äktenskap. Att inkludera samboförhållanden i faderskapspresumtionen insåg man snabbt att inte skulle fungera eftersom samboförhållanden inte är ett officiellt förhållande på samma vis som äktenskap. Däremot fanns det orsak att se över hur man kunde förenkla erkännandet av faderskap i samboförhållanden. Enligt den gamla lagen fastställdes även alltid den äkta maken som far till barnet. I ett fall där modern blivit gravid genom en våldtäkt och äkta maken inte är av finländskt ursprung utan befinner sig på okänd plats gick det inte ens med DNA-bevis att fastställa att äkta maken inte är far till barnet såvida han inte har ansökt om att upphäva faderskapet.

Detta var något man ville förändra i den förnyade lagstiftningen. (La VM16/2014 vp; He91/2014, 11)

Enligt Faderskapslagen 700/1975 har modern rätt att motsäga sig utredande av faderskap och i sådana fall har barnatillsyningsmannen inga rättigheter att utreda faderskapet. Enligt konventionen om barnets rättigheter (FördrS 60/91) till vilket Finland förbundit sig efter att faderskapslagen 700/1975 trädde i kraft har barn rätt att veta vem sina biologiska föräldrar är, därför ansågs det inte rätt att modern själv kunde avgöra huruvida faderskapet skulle utredas om ingen erkände faderskapet. Utöver moderns rätt att motsätta sig faderskap finns det även två andra områden i faderskapsundersökningen var man ansåg att det krävdes en uppdatering av lagstiftningen. Enligt gamla faderskapslagen utredde barnatillsyningsmannen enbart faderskap fram tills barnet var 15 år såtillvida någon inte hade erkänt faderskap. Att fadern får hjälp av barnatillsyningsmannen vid utredning av faderskap, men inte ett underårigt barn om det fyllt 15 år var något som inte ansågs vara rimligt och därför måste ändras på. En annan situation som går emot barnens rätt att veta om sina biologiska föräldrar är om ett par vill reda ut faderskap trots att barnet blivit fött under faderskapspresumtionen. I sådana fall måste föräldrarna själva stå för alla kostnader om de inte väckt talan om upphävande av faderskap och ingen annan har erkänt faderskapet. (Helin 2011; HE 91/2014, 11-12)

Innan Faderskapslagen 700/1975 trädde i kraft kunde faderskap enbart fastställas på faderns begäran genom hans erkännande. Då faderskapslagen 700/1975 sedan trädde i kraft gjordes en ändring så det numera skulle vara möjligt för andra att fodra att faderskapet fastställs. Dock gjordes en begränsning för de som var födda innan 1.10.1976 då lagen trädde i kraft. För dem var det enbart möjligt att begära att få ett faderskap fastställt upp till 5 år efter att lagen kom i bruk. Detta har visat sig gå mot artikel 8 i *europiska människorättskonventionen* angående skydd för familj- och privatliv. Därmed var detta också något som man ville ändra på i och med faderskapslagens revidering. (HE 91/2014, 16)

4.2.1 HD:2012:11

A hade blivit född innan faderskapslagen 700/1975 trädde i kraft och hade därmed enbart fem år på sig att begära fastställande av faderskap (enligt 7§ 2mom.). A fick

veta vem dess far var först efter att denna fem års tidperiod hade gått ut. Mannen som A ansåg att var hans fader erkände inte faderskapet och därmed väckte A talan för att få faderskapet fastställt.

I *tingsrätten* yrkade A att B skulle fastställas som A:s fader. A:s mor och B hade umgåtts under den tid då A blivit avlat. B hade även betalat underhåll till A:s moder, men A hade inte fått veta om B förrän 2007. Genom DNA test hade det bekräftats att B var A:s fader och A ansåg därmed att det stred mot både grundlagen och europeiska människorättskonventionen om hen inte fick väcka talan om fastställande av faderskap. B yrkade att talan skulle avslås.

Tingsrätten avslog A:s talan med en motivering om att A var 47år då talan gjordes vilket innebar att hen var vuxen vid den tidsperiod då talan borde blivit ställd och därmed hade haft möjlighet att undersöka sina rötter inom den tid som lagen krävde. Därmed ansågs den femåriga tidsbegränsningen inte vara diskriminerande.

Genom A:s *överklagan* gick fallet vidare till hovrätten. Eftersom A utan resultat försökt få reda på vem hans far var både från släktingar och en myndighet och därmed inte visst vem hans far var förrän 2007 ansåg hovrätten att A faktiskt inte hade haft möjlighet att väcka talan om fastställande av faderskap inom den tidsperiod som lagen krävde. Med hänsyn till artikel 8 i europeiska människorättskonventionen angående rätten till skydd för privat- och familjeliv ansåg hovrätten att man kunde förbise den fem åriga begränsningen och fastställde därmed B till A:s fader.

B överklagar till högsta domstolen. Domstolen var av samma åsikt som hovrätten och ansåg att A inte hade haft möjlighet att väcka talan om faderskap inom den tidsperiod som lagen krävdes. Eftersom B inte erkände faderskapet hade A inga andra möjligheter att få faderskapet fastställt än genom domstolsbeslut. B hade inte heller framfört några skäl som skulle göra att fastställandet av faderskapet på något vis skulle skada honom eller hans familj. Då det även är bevisat att B är far till A ändras inte hovrättens dom. (högsta domstolen)

4.3 Förnyelseprocessen

Året var 2011 då man första gången på allvar började fundera på en revidering av faderskapslagen, de centrala principerna tycktes i de flesta fall fortfarande vara tidsenliga, men det fanns ändå utrymme för en hel del att förändras för att få en mer tidsenlig och modern lagstiftning. (Helin, 2011) Därmed sände justitieministeriet in en *promemoria* om revidering på lagstiftningen för att få den modernare och mer anpassad efter hur samhället ser ut idag. (Justitieministeriet 2011)

25.4.2012 tillsatte justitieministeriet en *arbetsgrupp* för att färdigställa ett förslag till en revidering av faderskapslagen. Det grundades ett regeringsprogram under den dåvarande statsministern Jyrki Katainen där man började fundera på en förändring som bl.a. skulle handla om hur faderskapslagen skulle förhålla sig då barn föds i samboförhållanden och hur man kunde göra faderskapslagen mer jämställd mellan könen. (Helin, 2013) Man skulle även fundera över en lag gällande fastställande av moderskap eftersom det finns en del frågetecken då det t.ex. kommer till *surrogatmammor*, men justitieministeriet ansåg att det var för tidigt att fundera på lagändringar gällande surrogatmammor eftersom det nyligen först har börjat komma på tal inom EU (HE 91/2014, 29).

Ungefär en månad efter att arbetsgruppen tillsatts tillsattes även en *uppföljningsgrupp* för att uppfölja arbetsgruppens arbete. Förutom Ordförande Antti Leinonen från justitieministeriet bestod uppföljningsgruppen av representanter från barnombudsmannens byrå, Borgå stad, Centralförbundet för Barnskydd, Delegationen för jämställdhetsärenden, enheten för styrning och utveckling av magistraterna, Esbo stad, Finlands Advokatförbund, Finlands Kommunförbund, finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Förbundet för underhållsansvariga rf, Helsingfors rättshjälpsbyrå, Institutet för hälsa och välfärd, Järvenpää stad, kyrkostyrelsen för evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, Lasten oikeuksien tuki ry, magistraten i Sydvästra Finland, Mannerheims Barnskyddsförbund rf, Miesten tasa-arvo ry, Migrationsverket, Regnbågsfamiljer rf och utrikesministeriet (HE 91/2014, 29)

I början av förnyelseprocessen samlade man in uppgifter om hur faderskapslagen ser ut i några andra europeiska länder för att därifrån kunna jämföra och ha som

stöd i den finska faderskapslagens revidering. (Heiskanen, 2013) Man gav även möjlighet för 68 olika institutioner att säga sina åsikter om arbetsgruppens utlåtanden. För att få in åsikter från privatpersoner gjordes det en elektronisk enkät från vilken man fick in dryga 200 svar. Trots att man sökt åsikter angående revisionen från många olika håll kom regeringens *proposition* att till största del att bestå av arbetsgruppens egna förslag. (HE 91/2014, 30)

4.4 Propositionen

Den 2.9.2014 remitterades regeringens proposition angående ett förslag till faderskapslagen för beredning till *lagutskottet*. Propositionen handlar om att regeringen tycker att lagen skall revideras. Man ville upphäva den dåvarande lagstiftningen och grunda en ny. Enligt förslaget skall man i klara fall kunna erkänna faderskap innan barnet är fött medan erkännandet i mera oklara fall skulle fungera som det gjort tidigare. Regeringen föreslår också att modern inte längre skall ha rätt att hindra en faderskapsutredning eller på något sätt motsätta sig fastställandet av faderskap. Däremot föreslås att den möjliga fadern skall utvidgas talerätt i sådant som rör fastställande och upphävande av faderskap. Detta skall innebära att en man utan att ha erkänt faderskap skall ha möjlighet att väcka talan angående fastställande av faderskap, och även uppsägande av faderskap för moderns äkta man om man själv tror sig vara far till barnet. (LaUB 16/2014-RP 91/2014rd)

Trots att många av de gamla delarna av den föregående faderskapslagen skulle bevaras ville man i sin helhet göra en revidering av lagstiftningen. I den nya faderskapslagen ville man att barnets ska främjas på ett sätt som de inte tidigare har gjort. I den nya lagstiftningen så vill man att UNICEF:s barnkonvention artikel 7 skall följa med i bakgrund så att barnens rättigheter hela tiden prioriteras. Oberoende av familjeförhållanden ska barnen få veta vem dess föräldrar är och även ha rätt till vård av dem. Är det oklarheter inom fadersfrågan vill man modernisera tillvägagångssättet inom faderskapsutredningen. Man vill även få utredningsprocessen att fortskrida snabbare. I den gamla faderskapslagen har barnatillsyningsmannen enbart hjälpt till i faderskapsutredningar då barnet varit under 15 år, men i och med revideringen av faderskapslagen vill man att

myndigheterna skall finnas till för utredningar fram till det att barnet uppnått en myndig ålder. (He 91/2014, 17)

4.4.1 Erkännande av faderskap

Av de familjerättsliga målen är en modernisering av möjligheten att erkänna faderskap en av de viktigaste delarna. Detta skulle främst gälla barn som blev födda i ett samboförhållande och i andra klara fall. I propositionen föreslår man att det skall vara möjligt att erkänna faderskapet redan före barnets födsel vid mödrarådgivningen. Därmed skulle föräldrarna inte behöva fundera mer på det efter barnets födsel. (He 91/2014, 18)

Möjligheten att erkänna faderskapet vid mödrarådgivningscentralen skall enbart vara möjligt i klara fall, eftersom hälsovårdaren inte har möjlighet att börja utreda faderskapet. Vid oklarheter skall hälsovårdaren kunna skicka ärendet vidare till barnatillsyningsmannen och om barnatillsyningsmannen tolkar att situationen är klar kan man istället erkänna faderskapet där. I oklara fall skall man dock få vänta med en utredning till det att barnet är fött. (He 91/2014, 19)

5 DEN FÖRNYADE LAGSTIFTNINGEN

I nästan 40 år var faderskapslagen 700/1975 i kraft, tills den slutligen upphävdes i och med faderskapslagen 11/2015 trädde i kraft 1.1.2016. Trots att det var på tiden att förnya lagstiftningen är grunderna i den nya lagen ganska långt de samma som tidigare. Revideringsprocessen som startade 2011 gick slutligen i land i december 2014 då den nya faderskapslagen blev godkänd av riksdagen, drygt ett år senare kom den också i kraft. Vilka blev då de slutgiltiga förändringarna och hur ser vår faderskapslag ut idag? Ett stort mål för revideringen var att förenkla situationen för blivande fäder i samboförhållanden, trots det blev det ingen förändring i faderskapspresumtionen. Istället förbättrades de ogifta parens situation genom att möjliggöra faderskapserkännande vid mödravårdscentralen innan barnets födsel. För att förbättra jämställdheten och barnets rätt att veta om sitt ursprung framtog man även modern rätten att motsäga sig en faderskapsutredning. Då den gamla lagen trädde i kraft 1976, begränsade man rätten att väcka talan om faderskap till fem år för de som fötts innan faderskapslagen 700/1975 trädde i kraft. I den nuvarande lagen 11/2015 återinförs rätten att väcka talan för de som är födda före 1.10.1976. Detta är några av de förändringar som skedde i och med revideringen av faderskapslagen. (Oikeus.fi; Kangas 2015, 80)

I det här kapitlet kommer jag gå igenom de huvudsakliga förändringar som revideringen ledde till och även varför man valde att göra en förändring på just dessa områden. Förnyelsen av faderskapslagen ledde också till att några andra lagar med anknytning till faderskapslagen krävde förändringar för att överensstamma med faderskapslagen. I detta kapitel tar jag även upp vilka dessa förändringar är.

5.1 Fastställande av faderskap genom äktenskap

Eftersom man kunnat bedöma att det fungerar mycket bra att fastställa faderskap utgående från äktenskap blev det ingen förändring på det området. Om man sätter antalet upphävda faderskap jämt mot antalet barn födda inom äktenskap blir det ett procenttal på 0,1-0,2 % per år vilket talar för att det inte är för naivt att fastställa den äkta maken som fader utan att göra en faderskapsundersökning. Att göra en faderskapsundersökning för varje nyfött barn skulle bidra till onödigt stora

kostnader, men det hindrar inte äkta makarna att be om en faderskapsundersökning om de båda vill det. (LaUB 16/2014-RP 91/2014rd)

Faderskapspresumtionen bygger alltså fortsättningsvis på moderns äktenskap, en förändring har dock tillkommit, det gäller om äkta maken avlider innan barnets födsel. Enligt den nya lagstiftningen skall man på basis av lagen kunna fastställa äkta maken som fader till barnet om han levde under den tidpunkt då barnet blev avlat. Det är ingen skillnad fast mannen och modern ännu inte var gifta vid det tillfälle barnet blev avlat såvida de gifte sig innan mannens död. (He 91/2014, 18)

5.2 Erkännande av faderskap innan barnets födsel

En av de viktigare sakerna med lagförändringen var att man ville göra det möjligt att erkänna faderskap redan innan barnet var fött, detta för att förenkla situationer till fäder i samboförhållanden. Det diskuterades en del om det var möjligt att få in barn födda i samboförhållanden i faderskapspresumtionen, det insåg man dock snabbt att inte var möjligt. Tvärt emot äktenskap är ett samboförhållande inte officiellt och det finns inte registrerat någonstans, därför ansågs det vara omöjligt och om man skulle ha utgått från en man och kvinna som bor på samma adress och utgående av det fastställa faderskap skulle det leda till många fel och mycket att korrigera senare. Det blev även diskuterat om det skulle vara möjligt att erkänna faderskapet genast efter förlossningen på sjukhuset, men man kom fram till att det inte var rätt tidpunkt att ta upp juridiska frågor eftersom den korta tid som spenderas på förlossningsavdelningen skall handla om barnets och moderns välmående. (La VM 16/2014 vp; HE 91/2014, 11,18)

I dag är detta istället möjligt för blivande fäder, att i moderns närvaro erkänna faderskap till en barnmorska eller hälsovårdare vid mödravårdscentralen. Det rekommenderas att erkännandet sker under den senare halvan av graviditeten då missfallsrisken är betydligt lägre. Då faderskapet erkänns måste modern godkänna erkännandet annars får barnmorskan/hälsovårdaren inte motta erkännandet. De skall inte heller motta den om identiteterna på den blivande modern och fadern inte har blivit utrett på ett tillförlitligt sätt. Om det finns en anledning att tro att den man som erkänner faderskapet inte är far till barnet eller om modern och/eller mannen

inte förstår innebörden av erkännandet skall erkännandet inte heller mottas. (Faderskapslagen 11/2015 § 16; THL)

I samband med erkännandet av faderskap vid en mödravårdscentral, kan de blivande föräldrarna också avtala om en gemensam vårdnad av barnet. Om faderskapet har blivit erkänt på förhand är det möjligt att ta tillbaka erkännandet i upp till 30 dagar efter barnets födsel, därför fastställs inte faderskapet förrän denna tidsperiod nått sitt slut. Strax därefter fastställs även avtalet om gemensam vårdnad. Av de ca 24000 barn som årligen föds utom äktenskap räknar man att åtminstone 70 % skall vara så klara fall att det är möjligt att erkänna faderskapet redan före barnets födsel. (Kommuninfo 6/2015; LaUB 16/2014-RP 91/2014rd)

Trots att faderskapet blivit erkänt betyder det inte att faderskapsärendet är slut. Efter att barnet är fött måste barnatillsyningsmannen reda ut moderns civilstånd för att försäkra sig om att modern inte är gift. Om modern inte är av finskt ursprung är det inte säkert att hennes civilstånd är bokfört i befolkningsdatasystemet och i sådana fall ber man modern att själv anskaffa ett civilståndsintyg från sitt hemland. I fall där intyg inte finns att fås kan en släkting till modern även intyga om moderns civilstånd till myndigheterna. En moder som varken har släktingar eller möjlighet att få ett intyg på sitt civilstånd kan själv intyga att hon är ogift. (THL)

En liten förändring har även kommit gällande erkännande av faderskap efter att barnet avlidit. Fortsättningsvis kan man i regel inte erkänna faderskap efter barnets död men det finns ett undantag. I ett fall där barnet avlider så snabbt efter födseln att det inte anses möjligt att ha hunnit erkänna faderskapet innan barnets död är det möjligt att erkänna faderskapet i upp till ett år efter barnets död. Om fadern själv avlider innan barnet är fött kan magistraten fastställa honom som fader till barnet om han erkänt faderskapet innan sin död eller om faderskapet kan fastställas genom en rättsgenetisk undersökning och faderns rättsinnehavare godkänner det. (Faderskapslagen 11/2015 § 15; He 91/2014, 21)

5.3 Moderns rätt att motsätta sig faderskapsundersökning

Förut hade modern rätt att motsätta sig en faderskapsundersökning och barnatillsyningsmannen hade därmed inga rättigheter att starta eller fortsätta

undersökningen. Detta motiverades med att det inte kan vara det bästa för barnets hälsa, att veta vem fadern är om modern motsätter sig utredningen och fadern inte frivilligt har erkänt. (LaUB 16/2014-RP 91/2014rd)

Sättet man motiverar moderns rätt att motsätta sig faderskapsutredningen är inte hållbart med tanke på att fadern inte alla gånger ens är medveten om barnet och därför inte har någon möjlighet att frivilligt erkänna faderskapet. Det kan finnas flera motiv för modern att inte berätta om barnet till fadern och motsätta sig faderskapsutredning, det kan både handla om egoistiska motiv och försök till att skydda sig själv. Enligt den nya lagstiftningen har modern inte längre kvar denna rättighet att motsätta sig utredningen utan barnatillsyningsmannen är fri att undersöka faderskapet oberoende av moderns vilja. Den förändring är gjord eftersom barnet har rättigheter att veta vem sina föräldrar är och denna förändring gör det även lite mera jämställt mellan könen. Det finns dock fortfarande anledningar som kan hindra en faderskapsundersökning, sådana fall är bl.a. då barnet blivit avlat genom våldtäkt eller incest, dessa mänskliga skäl skall väga tyngre än att reda ut ett faderskap. Man bör även tänka på moderns och barnets säkerhet och hälsa och utgående från det besluta huruvida det är lämpligt att utreda faderskapet. (LaUB 16/2014-RP 91/2014rd; HE 91/2014, 21)

5.4 Uppsägande av faderskap

Enligt faderskapslagen 700/1975 fanns det två olika syften gällande uppsägande av faderskap. Lagstiftningen gjorde för det första att det fanns en möjlighet att rätta till fel om t.ex. den man som erkänt faderskapet trots allt inte var far till barnet, men lagstiftningen fanns även till för att skydda familjer. I familjer där äkta maken hade en faderlig relation till barnet kunde en annan man inte kräva en faderskapsutredning och få äkta makens faderskap uppsagt. Istället värdesatt man det sociala familjeförhållandet mer än att få det biologiska faderskapet utrett.

Att få en bra lagstiftelse angående uppsägande av faderskap är svårt eftersom man vill skydda familjelivet samtidigt som barnet har rätt till att veta sitt ursprung. I den nya lagstiftningen har man därmed gjort upp scenarier var det är möjligt för en man att väcka talan om uppsägande av en äkta makes faderskap. För att kunna göra det krävs det dock att modern och den äkta mannen inte har bött tillsammans då barnet

fötts utan hon har bott tillsammans med den man som anser sig vara far till barnet. Mannen bör även ha varit med och tagit hand om barnet och skall tillsammans med modern ha levt som en familj. Domstolen måste även göra en bedömning av varje enskild situation och kartlägga vad som är bäst för barnet. (LaUB 16/2014-RP 91/2014rd; Faderskapslagen 11/2015)

5.5 Rätten att väcka talan

I samband med att den faderskapslagen 700/1975 trädde i kraft begränsades möjligheten för barn födda utanför äktenskap att väcka talan om fastställande av faderskap. De som var födda före 1.10.1976 hade enbart fem år på sig från det att lagen trädde i kraft förrän talan om fastställandet av faderskap måste vara väckt. I och med lagförnyelsen togs denna begränsning bort för att få det så jämställt som möjligt mellan barn födda inom äktenskap och utom äktenskap. Så från och med 1.1.2016 kan man väcka talan om fastställande av faderskap när än man blivit fött. (Kangas 2015, 84; lag angående införande av lagen om faderskap § 7)

5.5.1 Arvsrätt

I och med att begränsningen att väcka talan angående fastställande av faderskap togs bort blev det också lite ändringar kring arvsrätten. Trots att faderskapet blivit fastställt betyder det inte automatiskt att barnet får arvsrätt till fadern om fadern redan är död då faderskapet fastställs. Om en arvlätare från faderns sida eller fadern själv inte längre levde 1.2.2012 har barnet inte arvsrätt till denne om det utomäktenskapliga barnet är fött innan 1.10.1976 och faderskapet blivit fastställt genom domstol. Om barnet har syskon som också är födda utom äktenskap men som trots det har arvsrätt till fadern och hans släktingar kan det göras ett undantag för att alla syskonen skall behandlas jämställt. Barnet kan även få arva fadern och hans släktingar om arvet annars tilldelas staten. (Kangas 2015, 84)

5.6 Faderskapsutredningar

I den nya lagstiftningen har det kommit en del ändringar angående faderskapsutredningar. Förut var barnatillsyningsmannen inte skyldig att utreda faderskap längre än tills barnet fyllt 15 år. 15 år är också den ålder då ett barn börjar

ha rätt att motsätta sig en faderskapsutredning och därför ansåg man att man vid denna ålder även skall ha rätt att få stöd i en faderskapsutredning genom barnatillsyningsmannen. Därför har det nu kommit en ändring som ger barnatillsyningsmannen skyldighet att utreda faderskap fram till det att barnet fyllt 18 år. I och med att barnatillsyningsmannen utredde faderskap åt en fader i vuxen ålder var det inte heller rimligt att ett underårigt barn inte skulle få samma hjälp. (HE 91/2014, 12, 20)

En ny möjlighet till faderskapsutredning har även kommit om äkta makar tillsammans vill utreda faderskapet som blivit fastställt genom faderskapspresumtionen. Tidigare har barnatillsyningsmannen inte handhaft ärenden gällande barn födda under faderskapspresumtionen förutom då ett faderskap blivit erkänt av en annan man och äkta makarna godkänt erkännande. Nu skall barnatillsyningsmannen dock utreda faderskapet om äkta makarna tillsammans ber om det senast sex månader efter barnets födsel. Detta för att så snabbt som möjligt få klargjort eventuella frågetecken förknippat med faderskapet. Ber man inte om en faderskapsutredning inom utsatt tid måste man själva ta fram bevisen för att kunna upphäva faderskapet om så önskas. (He 91/2014, 20)

5.7 Ändringar i lagar med anknytning till faderskapslagen

Då faderskapslagen förnyades krävdes en uppdatering av några andra lagar också så att alla lagar skulle stämma överens med varandra. I och med förnyade tillvägagångssätt vid de rättsgenetiska faderskapsundersökningarna krävdes det en förnyelse av lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning. I namnlagen ville man också göra en liten ändring p.g.a. att man nuförtiden kan fastställa faderskap även efter faderns död. Den nya faderskapslagen möjliggör att man ingår avtal om gemensam vårdnad redan innan barnets födsel och därmed krävdes även en förändring i lagen angående vårdnad av barn och umgängesrätt. (He 91/2014)

5.7.1 Rättsgenetisk faderskapsundersökning

Från att tidigare ha gjort alla rättsgenetiska faderskapsundersökningar genom blodprov kom nu en förändring. Från och med 1.1.2016 görs den rättsgenetiska undersökningen genom ett cellprov från slemhinnan i munnen. Detta prov är enkelt

att göra och kräver enbart en strykning på insidan av munnen. Därför behöver man inte längre en legitimerad läkare för att dessa undersökningar utan provet kan tas hos barnatillsyningsmannen. Vid speciella tillfällen så som att cellprovet från munnen inte gett resultat eller för att bestyrka resultatet från cellprovet kan man trots allt använda sig av blodprov fortsättningsvis. Innan lagförändringen gjorde man enbart cellprov från munnen om ett blodprov kunde vara skadligt för hälsan på den som skulle avlägga provet. Denna förändring kommer att försnabba processen eftersom det snabbare ger resultat. Resultatet är lika säkert med båda metoderna. (LaUB 16/2014-RP 91/2014rd; Lag om rättsgenetisk faderskapsundersökning 278/2005 § 13)

5.7.2 Ändringar i namnlagen

Även i namnlagen blev det en ändring gjord, i och med att man nuförtiden har möjlighet att vid specifika tillfällen erkänna faderskap efter att barnet avlidit kom det även en ny bestämmelse angående barnets släktnamn. Om barnet avlider så snabbt efter förlossningen att fadern inte hunnit erkänna faderskap innan barnets död eller om fadern erkänt faderskap innan barnets födsel, men barnet avlider innan faderskapet fastställts är det nu möjligt att ändra barnets släktnamn till faderns efter att barnet avlidit. Om barnet inte har någon fader får det automatiskt moderns släktnamn, men det kan vara viktigt för föräldrarna att avgöra vems släktnamn barnet skall ha. (LaUB 16/2014-RP 91/2014rd)

5.7.3 Ändringar angående vårdnad om barn

När det möjliggjordes att erkänna faderskap innan barnets födsel möjliggjordes det också en förenkling angående avtal om gemensam vårdnad. Istället för att först erkänna faderskapet vid barnatillsyningsmannen för att sedan ingå avtal om gemensam vårdnad först efter barnets födsel kan man nu också ingå avtal om gemensam vårdnad innan barnet fötts. Avtalet ingås i samband med att faderskapet erkänns. Man kan inte ingå avtal om gemensam vårdnad förrän faderskapet blivit erkänt, därför kan man inte ingå avtalet om hälsovårdaren nekat till att motta faderskaps erkännandet. Eftersom detta görs vid mödrarådgivningen är det p.g.a. hälso- och sjukvårdarnas kunskapsnivå angående ärendet begränsat så man enbart

kan ingå gemensam vårdnad innan barnets födsel, alla andra typer av vårdnaden sköts som vanligt efter barnets födsel. Då de blivande föräldrarna skrivit under angående gemensam vårdnad av det kommande barnet lägger mottagaren av avtalet även sin namnunderteckning på det innan hen sänder det vidare till barnatillsyningsmannen. Avtalet träder ikraft först då faderskapet är fastställt, d.v.s. tidigaste 30 dagar efter barnets födsel. (LaUB 16/2014-RP 91/2014rd)

6 FÖRNYELSENS BETYDELSE I PRAKTIKEN

Nu har vi gått igenom hur gamla faderskapslagen såg ut, vilka förändringar som skett och hur förnyelse processen såg ut. Men vad innebär egentligen alla dessa förändringar och vilka skillnader tillför dessa förändringar i praktiken? Slutligen kommer jag i det här kapitlet att gå igenom betydelsen av revideringen samt dess innebörd både för familjen och familjelivet men även vad den har för med sig för konsekvenser för myndigheterna som jobbar med ämnen anknutna till faderskapslagen.

6.1 Förnyelsens påverkan på familjen

I och med möjligheten att erkänna faderskap redan innan barnets födsel har barn och samboförhållanden fått en helt annan ställning i samhället. Nu särbehandlas inte barn födda utomäktenskap på samma vis längre och barnets rätt till deras föräldrar har stärkts. Modern kan inte längre motsätta sig en faderskapsundersökning som tidigare och barnatillsyningsmannen har skyldighet att hjälpa till i utredningen fram till det att barnet uppnått en myndig ålder. Dessa förändringar ger barnet en bättre ställning angående rätten att veta vem hans föräldrar är. Revideringen av faderskap förbättrar inte enbart situationen för underåriga barn utan även vuxna. Gällande fastställande av faderskap för barn födda innan 1.10.1976 kunde man tidigare enbart fastställa faderskap fram till 1.10.1981, nu har denna tidsbegränsning tagits bort och man har igen rätt att väcka talan om fastställande av faderskap oberoende av när man blivit född. (He 91/2014, 23)

Genom att erkänna faderskap vid mödrarådgivningscentralen, förstärker man jämställdheten mellan könen i och med att detta höjer mannens intresse att delta i besöken. På så vis får även mannen en bättre inblick i vad som komma skall och genom besöken vid mödrarådgivningen får man även en del information om vad föräldraskap innebär och genom att båda föräldrarna deltar ger det dem en mer jämställd ställning inför föräldraskapet. För att få jämställdheten i faderskapen bättre har man även höjt mannens ställning i några ståndpunkter. Bl.a. höjs jämställdheten genom att modern inte längre har rättigheter att motsätta sig en

faderskapsutredning, mannen har numera mer rättigheter genom att få talerätt i en situation då faderskapet utreds men modern inte har godkänt en rättsgenetisk undersökning. Situationen för en biologisk fader har även förbättras genom att de nu i specifika situationer har möjlighet att väcka talan om uppsägande av faderskap för en äkta make om han själv anser sig vara far till barnet. (He 91/2014, 23)

6.1.1 Betydelsen av att erkänna faderskap innan barnets födsel i praktiken

Anledningen till varför faderskapet numera går att erkänna innan barnets födsel har jag redan gått igenom, även hur erkännandet går till. Så nu kommer jag gå igenom vad det i praktiken är för skillnader jämt mot att som tidigare erkänna faderskapet efter barnets födsel.

Innan faderskapet är fastställt, har den blivande fadern juridiskt sett varken rättigheter eller skyldigheter inför barnet. Tidigare ville man skydda barnets rättigheter genom att inte fastställa faderskap efter barnets död så att en man inte skulle erkänna faderskap enbart för att utnyttja arvsrätten. Numera kan man fastställa faderskap efter barnets död om barnet avlider så snabbt efter förlossningen att fadern inte haft möjlighet att erkänna faderskapet så länge barnet var vid liv. Om modern och barnet dör t.ex. vid förlossningen innan faderskapet fastställt ärver barnet alltså modern om modern avlider före barnet. Därefter kan fadern numera ärva barnet om fadern erkänt faderskap, innan barnets födsel och man på basis av det kan fastställa faderskapet, men han här även möjlighet att erkänna faderskapet efter barnets död om dödsfallet skett så tidigt att han inte haft möjlighet att erkänna faderskapet efter barnets födsel och innan dess död. Om det t.ex. sker en dödsolycka strax efter barnets födsel innan faderskapet fastställt där fadern dör efter modern och barnet kan även faderns släkt få arvsrätt till barnet om han erkänt faderskap innan hans död eller om det genom en rättsgenetisk undersökning går att fastställa faderskapet. I dessa situationer blir processen genast förenklad om faderskapet är erkänt innan barnets födsel. (Kangas 2015, 48; He 91/2014, 21)

I och med att faderskapet numera går att erkänna vid mödravårdscentralen vill man att det skall kännas som en självfallen del av rådgivningsbesöken. För att familjen inte skall behöva fundera på administrativa uppgifter efter barnets födsel gjordes det även möjligt att ingå ett avtal om gemensam vårdnad samtidigt med

erkännandet. En del av poängen med att erkänna faderskapet innan barnets födsel hade försvunnit om man som förälder ändå hade varit tvingad att uppsöka socialväsendet för att ingå avtal om gemensam vårdnad efter barnets födsel. Revideringen ledde alltså till att föräldrarna nuförtiden kan ta det lugnt och njuta av barnet utan att vara tvungna att fundera på det administrativa. Bara faderskapet är erkänt och avtalet om gemensam vårdnad ingått sköter barnatillsyningsmannen resten och föräldrarna kan bara slappna av. (He 91/2014, 19)

6.2 Förnyelsens påverkan på myndigheterna

Det är såklart inte bara familjerna som påverkas av faderskapslagens revidering, utan alla de tjänstemän som jobbar med frågor rörande faderskap påverkas också. Den ändring som påverkar myndigheterna allra mest, är att man nuförtiden kan erkänna klara fall av faderskap på mödrarådgivningscentralen. Det innebär att de personliga besöken hos barnatillsyningsmännen kommer minska rejält. Barnatillsyningsmannen kommer trots det fortsättningsvis jobba med erkännanden på samma sätt som tidigare genom att bl.a. kolla upp moderns civilstånd. Det betyder att trots att kundbesöken beräknas minska med minst 70 % kommer arbetsmängden inte minska på samma sätt. (He 91/2014, 24)

Revideringen av faderskapslagen innebär även förändringar som kommer ge barnatillsyningsmannen mera jobb. Eftersom faderskap numera kan utredas vid föräldrarnas gemensamma önskan trots att barnet är fött inom äktenskap och även om en annan man än den äkta maken har erkänt faderskap kommer det ge en ökad arbetsmängd åt barnatillsyningsmännen. De är numera även skyldiga att utreda faderskap på barnets begäran tre år längre än tidigare, d.v.s. tills barnet är 18 år. Denna ändring beräknas också ge barnatillsyningsmannen några fler fall per år, dessa kan också komma att bli lite knepigare i och med att det gått ganska lång tid. Mer arbete kommer barnatillsyningsmännen även få nu då modern inte längre har någon rätt att motsätta sig en faderskapsutredning. Med andra ord kommer de få flera fall att utreda (He 91/2014, 24)

Hälso- och sjukvården kommer även de att påverkas av lagförändringen. Största skillnaden även för dem är att man numera kan erkänna faderskap vid rådgivningen.

Eftersom detta är en helt ny uppgift inom hälso- och sjukvården, innebär det även att alla som berörs av detta behöver utbildas inom området. I samband med erkännandet av faderskap kommer man även ha möjlighet att ingå ett avtal angående delad vårdnad. Hälso-/sjukvårdaren som tar emot erkännandet och avtalet om gemensam vårdnad måste vara så insatt inom området att hen kan redogöra vad erkännandet och avtalet om gemensamma vårdnaden innebär och dess rättigheter och skyldigheter. Detta kommer göras på ett av de besök alla gravida kvinnor gör hos mödrarådgivningscentralen, det besök där faderskapet erkänns kommer räcka lite längre än andra vanliga rådgivningsbesök och därmed ökar sjuk- och hälsovårdarnas arbetsmängd lite. Däremot har de inte någon större roll än att ta emot erkännandet och avtalet om gemensam vårdnad, dessa handlingar postas bara vidare till barnatillsyningsmannen som fortsättningsvis sköter ärendet som tidigare. Sjuk- och hälsovården påverkas även av ändringar som gör det lite lättare för dem. Eftersom man i rättsgenetiska faderskapsundersökningar inte längre använder sig av blodprov utan istället tar ett prov från slemhinnan i munnen, behöver inte testet heller göras hos en aktör inom sjukvården. Testet är så enkelt att man kan göra det hos barnatillsyningsmannen. (He 91/2014, 25)

Även magistraten har fått några nya uppgifter till följd av revideringen av faderskapslagen. De kan nuförtiden fastställa faderskap efter att mannen har avlidit ifall han hunnit erkänna faderskapet innan eller om mannens rättsinnehavare går med på det. Magistraten kan också fastställa faderskap efter att barnet har dött om det avlidit så snabbt efter födseln att faderskapet inte hunnit fastställas innan. Fastställs faderskapet efter barnets död är det även möjligt att byta barnets släktnamn till faderns efter dess död. Dessa förändringar kommer inte att påverka magistratens arbetsuppgifter så mycket eftersom dessa fall inte beräknas bli speciellt många, dessutom underlättar det att faderskapet troligtvis kommer vara erkänt på förhand i de flesta av fallen där faderskapet skall fastställas efter mannens bortgång. Magistraten kan nuförtiden även upphäva faderskap om äkta makar tillsammans begärt att utreda faderskapet och genom DNA-test kommit fram till att äkta maken inte är far till barnet. Eftersom detta är något som är bevisat svart på vitt kommer inte detta heller påverka magistratens arbetsmängd nämnvärt mycket. (He 91/2014, 25)

De nya uppgifter som magistraten nu fått är uppgifter som tidigare hörde till domstolsväsendet, detta innebär en liten minskning i domstolsväsendets arbetsmängd. Att en man i vissa situationer ska ha möjlighet kan väcka talan om att få faderskapet upphävt på en äkta make ger visserligen domstolsväsendet en ny uppgift, men detta är något som inte beräknas hända så ofta att de nämnvärt skulle påverka arbetsmängden. En ökning av arbetsmängden beräknas det däremot bli då tidsbegränsningen om fastställande av faderskap för barn födda innan 1.10.1976 borttas. Denna ökning av arbetsmängd beräknas dock vara temporär. (He 91/2014, 26)

7 SLUTDISKUSSION

Syftet med mitt lärdomsprov var att gå igenom, vilka förändringar som kommit i och med reformen av faderskapslagen och vilka orsakerna till förändringen var. Därefter ville jag även undersöka vilka konsekvenser förnyelsen av faderskapslagen hade i praktiken. Jag började med att gå igenom hur faderskapslagen hade sett ut innan revideringen för att sedan studera vidare om hur själva förnyelseprocessen gick till för att därefter undersöka vilka de slutgiltiga förändringarna blev. Slutligen gick jag igenom vilka praktiska skillnader förnyelsen av faderskapslagen innebar.

Eftersom samhället har ändrat en hel del sedan faderskapslagen 700/1975 trädde i kraft, var det på sin tid att göra en revision av faderskapslagen. Under de nästan 40 åren som den gamla faderskapslagen var i kraft hade familjeuppbyggnaderna och sättet att utreda faderskapet utvecklats såpass mycket att den gamla faderskapslagen inte längre kändes aktuell. Därmed ville man revidera faderskapslagen för att få den bättre anpassad till vårt moderna samhälle.

Faderskapslagen gjordes modernare och mer anpassad till dagens samhälle. Det satsades på jämställdhet både mellan mammor och pappor och mellan barn födda inom äktenskap och barn födda utom äktenskap. Genom att möjliggöra erkännande av faderskap innan barnets födsel, blev samboförhållanden mera jämställda med äktenskap och genom att bl.a. frånta moderna rätten att motsäga sig en faderskapsundersökning blev jämställdheten mellan könen klarare. Som en röd tråd genom faderskapslagen har man barnens rätt att veta om sitt ursprung, vilket innebär att man i den nya lagstiftningen har lagt en ännu större tyngdpunkt på att få utrett faderskap i all mån av möjlighet.

De ändringar som blev gjorda då faderskapslagen reviderades var också till stor del fokuserade på att göra vardagen lite enklare för föräldrar som lever i samboförhållanden. Eftersom det inte var möjligt att inkludera dem i faderskapspresumtionen, funderade man kring flera olika möjligheter för att verkligen göra erkännandet av faderskap så smidigt som möjligt. Att erkänna faderskap vid mödravårdscentralen redan innan barnets födsel, gör att det egentligen inte blir något extra arbete för föräldrarna utan de behöver bara gå på

sina rutinkontroller. Eftersom erkännandet redan är gjort då barnet föds, kan föräldrarna därmed njuta av den första tiden, utan att vara tvungna att tänka på det administrativa.

Faderskapslagen var relativt obekant för mig innan arbetet påbörjades, därför har det varit intressant att undersöka i ämnet från början till slut. Redan då jag påbörjade genomgången av den gamla faderskapslagen reagerade jag på en och annan paragraf och tyckte de kändes lite uråldriga. Alla dessa paragrafer visade det senare sig att hade blivit ändrade i och med reformen. En av de sakerna som förvånade mig mest i gamla faderskapslagen, var moderns rätt att motsäga sig en faderskapsutredning, vilket även ändrades i den nuvarande lagstiftningen.

Eftersom lagstiftningen är så ny, hittade jag inga tryckta källor med någon mera djupgående fakta om den nya lagstiftningen eller revideringsprocessen, men genom magistratens och justitieministeriet gick det som tur desto enklare att hitta elektroniskt material där hela processen var dokumenterade. Överlag var det också ganska enkelt att hitta pålitliga källor om allt jag hade planerat att gå igenom, eftersom arbetet baserade sig på den gamla och nya faderskapslagen och det fanns en trygghet i att alltid kunna hänvisa till lagen.

Att skriva lärdomsprovet har varit lärorikt och jag tror att jag personligen kommer ha nytta av det jag har lärt mig under arbetets gång. Jag tycker även att jag lyckades med mitt syfte att skapa en lätt förståelig text som inkluderar alla de viktigaste lagförändringarna och innebörden av dessa.

KÄLLFÖRTECKNING

Elektroniska publikationer

Finlex. Lag om faderskap (upphävd) 700/1975 Hänvisat 20.1.2016

<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/kumotut/1975/19750700>

Justitieministeriet. Bedömningspromemoria om behovet att revidera lagen om faderskap. Hänvisat 1.2.2015

http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/372011arviomuistioisyyslainuudistamistarpeista/Files/OMSO_37_2011_Arviomuistio_isyyslain_uudistamistarpeista.pdf

Magistraterna. Godkännande av faderskap. Hänvisat 4.2.2016

http://www.maistraatti.fi/sv/Tjanster/hemkommun_och_befolkningsuppgifter/Godkannande_av_faderskap/

Finlex. Rättegångs balk 4/1734 Hänvisat 10.2.2016

<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1734/17340004000>

Finlex. Lag angående vårdnad om barn och umgängesrätt 361/1983 Hänvisat 15.2.2016

<http://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1983/19830361>

Finlex. Lag om underhåll för barn 704/1975 Hänvisat 15.2.2016

<http://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1975/19750704>

Riksdagen. LaVM 16/2014 vp. Lagutskottets betänkande 16/2014 regeringens förslag 91/2014. Hänvisat 17.2.2016

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/mietinto/Documents/lavm_16+2014.pdf

Social- och hälsovårdsministeriet. Faderskapslagen revideras 2016- Faderskap kan erkännas redan vid mödrarådgivningen. Hänvisat 17.2.2016

<http://stm.fi/documents/1271139/1427058/faderskapslagen.pdf/318c344f-1c7d-4aeb-a816-44fc153990a4>

Oikeus.fi. Faderskapslagen revideras 2016- Sambor kan erkänna faderskap redan på rådgivningsbyrån. Hänvisat 17.2.2016

<http://www.oikeus.fi/sv/index/ajankohtaista/tiedotteet/2015/01/isyyslakiuudistuuvuonna2016-avoparitvoivattunnustaaaisydenjoneuvolassa.html>

Finlex. Lag om faderskap 11/2015 Hänvisat 23.2.2016

<http://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2015/20150011#L2P9>

Finlex. Ärvdabalk 40/1965 Hänvisat 25.2.2016

<http://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1965/19650040>

Finlex. Lag angående införande av lagen om faderskap (Upphävd) 701/1975 Hänvisat 1.3.2016

<http://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/kumotut/1975/19750701>

Riksdagen. Lagutskottets betänkande 16/2014 rd. Hänvisat 3.3.2016

<https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/Sidor/trip.aspx?triptype=riksdagshandlingar&docid=laub+16/2014>

Institutet för hälsa och välfärd. Erkännande av faderskap och ingående av ett avtal om gemensam vårdnad innan barnets födsel. Hänvisat 8.3.2016

<https://www.thl.fi/sv/web/barn-unga-och-familjer/basservice/faderskapsutredning/erkannande-av-faderskap-och-ingaende-av-ett-avtal-om-gemensam-vardnad-innan-barnet-fods>

Justitieministeriet. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till faderskapslag och vissa lagar som har samband med den. Hänvisat 10.3.2016

http://oikeusministerio.fi/material/attachments/om/ajankohtaista/uutiset/uutiset2014/3zbOH14hl/Isyyslaki_HE_ruotsi.pdf

FN:s konvention om barnens rättigheter Hänvisat 13.3.2016

<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#full>

Finlex. Lag om rättsgenetisk faderskapsundersökning 378/2005. Hänvisat 19.3.2016

<http://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2005/20050378>

Institutet för hälsa och välfärd. Faderskapsutredning, om moderns civilstånd inte är känt. Hänvisat 20.3.2016

<https://www.thl.fi/documents/605886/2283778/Civilst%C3%A5nd.pdf/b0ee8368-0ee4-45db-bfc4-73d1abdf445>

Högsta domstolen. HD:2012:11. Hänvisat 22.3.2016

<http://korkeinoikeus.fi/sv/index/ennakkopaatokset/pohjoismaisetu-jaihmisoiikeusliitynnaisetratkaisut/2012/hd201211.html>

Finska statistikcentralen. Levande födda efter kön och moderns civilstånd 1975-2014. Hänvisat 23.3.2016

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/sv/StatFin/StatFin_vrm_synt/020_synt_tau_102.px/table/tableViewLayout1/?rxid=a13bc6ea-85a4-43b2-86e9-d43190049e94

Vanda.fi. Familjerättsliga ärenden.

http://www.vanda.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/121320_Handling_over_erkannande_av_faderskap_fore_barnets_fodelse_ISAK-01-THL-2016-01-01-sv.doc

Vanda.fi. Familjerättsliga ärenden.

http://www.vanda.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/121321_Avtal_om_gemensam_vardnad_fore_barnets_fodelse_ISAK-24-THL-2016-01-01-sv.doc

Böcker

Gottberg, E. 2008. Perhesuhteet ja lainsäädäntö. Åbo. Turun yliopisto.

Kaisto, J & Oulasmaa, P. 1994. Lapsen Elatus- Elastusavun vahvistaminen ja muuttaminen. Helsingfors. Lakimiesliion kustannus.

Kangas, U. 2015. Familje- och kvarlåtenskapsrättens grunder. Helsingfors. Talentum.

Mikkola, T. 2012. Kansainvälinen Lapsioikeus. Helsingfors. Sanoma Pro Oy.

Pajulammi, H. 2014. Lapsi, oikeus ja osallisuus. Helsingfors. Talentum.